

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Thoroczkay Wigand ede*

Cím: *Az elrontott Budapest.*

Forrás: *Magyarország*

Bp.

(Hely)

1931. II. 6.

(Idő)

(Köt. v. füz.) (Olda

Osztályozás

Tárgy

725.091

Hely

Idő

1931.

Személy

Az elrontott Budapest

Visszatekintés a multra

Irta: Thoroczkay-Wigand Ede

VIII.

A mai Pestet birtokába vette a piszkos, merkantil szellem. Mindent a „rebach“-ra hasznosítani, agyonvágni, tönkretenni. Ha a csodaszép fekvésű Dunapartot úgy építettük volna, mint mondám a kontárok helyett művészek építették volna ki, a világ legszebb helye lehetne, melynek seholsem lenne párja. De ez az ocsmány bérpalota-ragály, mint a fekély, úgy bevájta magát a város szerveibe s nyílt sebként újra fakad és terjed az egész periferián. Lásd legújabbán a Statisztikai Hivatal környékét. Mindezt tehetségben és ötletben koldus-szegény építészetünk tulbuzgó kereskedő vágyában teremtette. Sorvezetőként a külföldre fordult, de ne adj Isten! hogy annak javaterméséből merített volna, hanem értelmetlenül annak szeméjtét hordta be s halmozta fel városunkban. Így vált egy *semleges, nemzetközi építészeti interurbáná*.

FELHŐKARCOLÓK A VÁRHEGY TÖVÉBEN

De nemkülönben járult hozzá az elrútitáshoz az értelmetlen, művésztetlen sőt egyenesen izléstelen városrendezés is, melynek végtelen időkre hajmeresztő példája maradt a Várhegy beépítése. Ahelyett, hogy szép, lépcsőzetes utcákon a kilátást megőrizte volna, ostoba módon elbástyázzák emeletes bértaktanyákkal. Nálunk a városrendezés fogalma, ugylátszik, abból áll hogy a bölcseséget állandóan visszajára fordítják. Így nem csoda, ha a topográfia logikája is tótágast áll. *Hegy tövében nem lett volna szabad felhőkarcolókat építeni.* Lásd köröskörül a Várhegyet és főleg az Attila-utca főmed-

vényes mutatványszámát a legujabb szabályrendelet vívmányaiból. Az ott épült undorkeltő mammutszörnyetegekkel annyira sikerült már a Lovas-utat is elbástyázni, hogy a Vármezőről nézve, már kéményei se látszanak. A szabályrendelet nem tud észretérni, sőt mind félékezhetlenebb az értelmellenségeiben. Fájdalom, nyomai ezt igazolják: *Tabán, Viziváros, Rózsadomb, ahova csak szem ellát, minden tönkretéve. Vagyis a lejtők, dombok pazar szépségét eltorlaszolták, hórühorgas, gémesnyakú bértanyák előrsei. Mindinkább a Vár felé törtek, sőt, mi több, szívében, kellős közepében is hetvenkednek rut indigénaképpen s máris tönkresilányították az enyhe vonalritmust. Utörörik meg lehetnek elégedve: tervszerűen sikerült tönkretenni: amit e dicső mult ittfelajtott. Nagypáinknak álmukban, de még a bor hevében sem jutottak volna eszükbe, ilyen eszeveszett, pusztító gondolatok. Az etika, morál és fegyelmezett agyuk megővta őket. Azoknak pedig, akik kezdeményezésükkel azt követték el, aminek nyomait sirathatjuk, béklyót kellett volna fantáziájukra verni, hogy ne csapongjon ilyen eszeveszetten ezen utvesztőbe, mely sodorta.*

NINCS IRGALOM A VÁROSRENDEZÉS VARGÁINAK

Nincs az a mennyei irgalom, mely ilyen agyalágyultságnak, Isten, ember előtt megirgalmazna. A városépítés, — rendezés, eszméit legalább a közelmultig, főleg — kevésbé gondolkodó elmék vetették fel. Ilyenek vizsgálták felül az építendő házakat is. A felelősség megosztására egynehány tisztességben megöregedett nyárs-polgár asszisztált. Ők voltak örök helybenha-

gyó, bólingató perpetuum mobile. Tiszteljük a magas kort, mely emlékek és tapasztalatok megőrzésében gazdag, de életerős eszméket, ötleteket, stb., ami a városrendezésnél a legfontosabb, már az a kor nem igen termelhet ki, ahogy ezt az eredmények igazolják.

A mult városrendezésén is, mint minden a „külföldön jól bevált“ rendszeren, a szellemi sánták, mint mankón, bicsegek *Ósdi fazonu elkopott kaptaján még tegnapelőtt is flickszusteroltak a városrendezés vargái.* Ha már e fenséges hivatást iparosítjuk, nyelvén vessük fel a „Lehrsatz“ szolamát is. Városépítés ezt jelenti: *szervezen alkalmazkodva fejleszteni, nem rombolva pusztítani.* Városunk alaprajzi elvei elhibáztak. Az utcák kereszthálózatát északkelet—dél nyugati irányban kellett volna lefektetni. Így nem lett volna a legtöbb utcánk

északos. Nem elég, hogy még hozzá keskenyek és több van belőlük, mint szükséges. Következése ennek a sok kis, levegőtlen udvar.

LEVEGŐT, TEREKET, SZÉLES UTCÁKAT

A szűk, utcák keresztezését nagybölcsen „tér“-nek nevezték el. így csak illúzió bennük a levegő. Hatásuk olyan, mint ujlakásaink „tér“-nek nevezett 3—4 m²-es előszobáié, melyből, ha 2 vendég belép. 3-at ki kell tessékelni, hogy elférjenek. Levegőt csak nagyterek szivattyuznak egy városba, ilyenekre kell minél többet kisajátítani s hozzávezető sűrűn fásított hűs gyalog-, azaz sétautakat. Levegő élvezéséhez nyugalom kell, tehát csend és biztonság s nem forgalmi utak, autók benzinszállítva felítve. *Tullengő utcáink száma elfojtja a levegőt.* A nagyobb utak sem felelnek meg a mai autóforgalomnak. Pedig ehhez kellene szabni őket, mint leggyorsabb forgalmi eszközhöz. — Lásd Rákóczi-, Vilmos császár-ut stb. — Így képtelenek gyorsaságukat kifejtteni; a sok keresztutca még inkább akadályozza s többet fékeznek, mint haladnak. Nem csoda, hogy sok az összeütközés, gázolás.

Egy városnak, amelynek nincs idegenforgalma, de szeretné, hogy legyen, mindezzel tördnie kellene. Ezt mondta körülbelül Jar-

is, még 1912-ben. Megszívlelendő egy nyen aváló városrendező jóindulatu tanácsa. Továbbá magyarázó térkép-táblázatot is kellene több helyen alkalmazni főbb utcáinkon s exponált helyeken, hogy a vidékieket s külföldieket tájékoztassák; éjjelen át kellene ezeket kivilágítani.